

Om Hordaland fylke

Kysten av Hordaland var i norrøn tid kjend som Hǫrðafýlki. Før 1919 var namnet på Hordaland fylke «Søndre Bergenhus amt». Namnet «Hordaland» kjem av folkenamnet Hǫrðar. Hǫrðar er ei avleiing av det germanske ordet for skog, harud. «Harudane» tyder altså skogfolket. Det norske namnet var hordane. Namn som Hordnes, Hordvik og Hordamuseet kjem av folket hordane.

Figur 1.1 Kart over Hordaland fylke

Kjelde: Kartverket ([Creative Commons Attribution ShareAlike 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)).

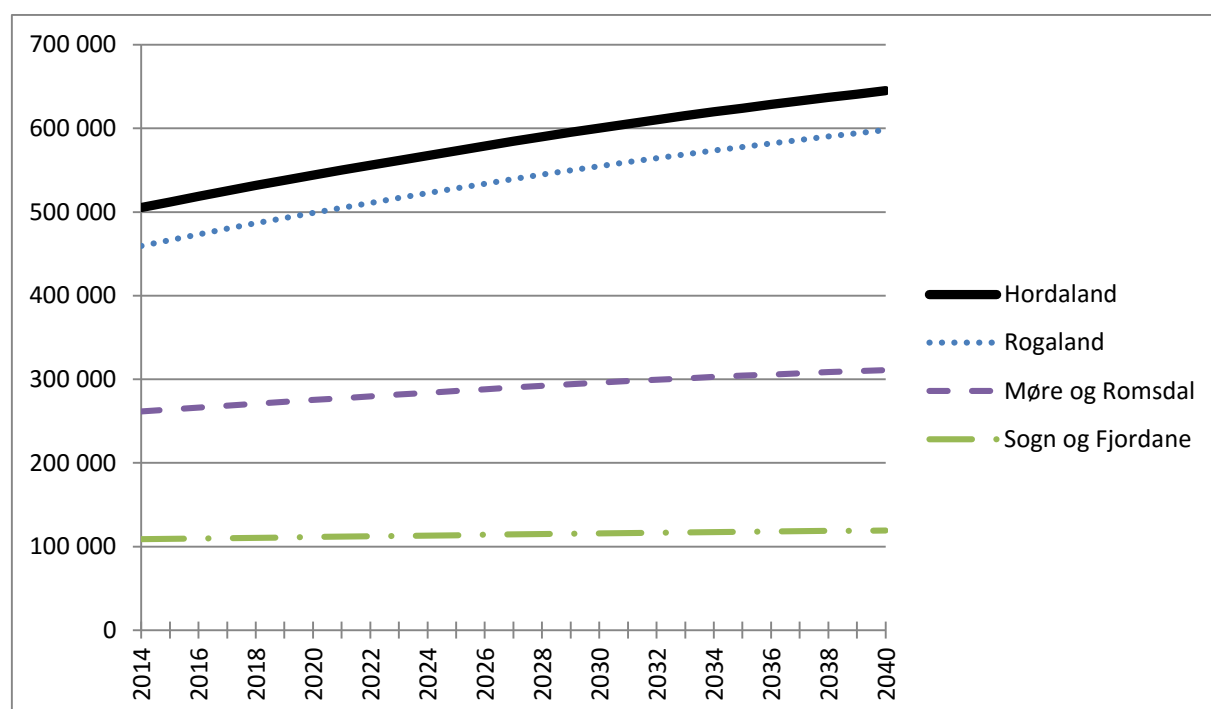
Hordaland fylke har ei flatevidde på 15 437 km² (inkl. vatn), og er med det det niande største fylket i Noreg. Innbyggjartalet per 1. oktober 2014 var 509 997, av desse bur 274 379 i Bergen kommune. Fylket er prega av fjordar og sund som tradisjonelt var viktige kommunikasjonsvegar – noko som vert spegla i kommunestrukturen. Dagens kommunikasjonsløysingar har gjort at store delar av innbyggjarane i fylket har relativt kort reiseveg til og frå fylkeshovudstaden Bergen. Fylket har 33 kommunar som i areal spenner frå 1 806 km² (Voss) til 9 km² (Fedje) og frå 274 379 innbyggjarar til 373 (Modalen). Dei mest folkerike kommunane ligg, med unntak av Stord, i nærleiken av Bergen.

Folketalet aukar, og det har vorte drygt sju prosent fleire hordalendingar dei siste fem åra, noko som er meir enn for landet samla, og fjerde mest av fylka i landet.¹ Bergen veks naturleg nok klart mest i talet på nye innbyggjarar, men i prosent har ei rekkje kommunar større vekst. Dei siste fem åra har Meland (17 pst.), Os (14,5 pst.) og Askøy (11,5 pst.) hatt størst vekst i folketalet i prosent i Hordaland. Fem kommunar har hatt nedgang i folketalet.²

1.2 Stor folkevekst også framover

Etter framskrivingane til SSB frå 2014 er det venta at befolkninga i fylket aukar med nær 140 000 fram mot 2040 etter hovudalternativet (midtalternativet for nasjonal vekst, MMMM), jf. figur 2.2.

Figur 1.2 Forventa utvikling i folketalet (MMMM) i Hordaland og fylka på Vestlandet elles fram mot 2040

Kjelde: SSB.

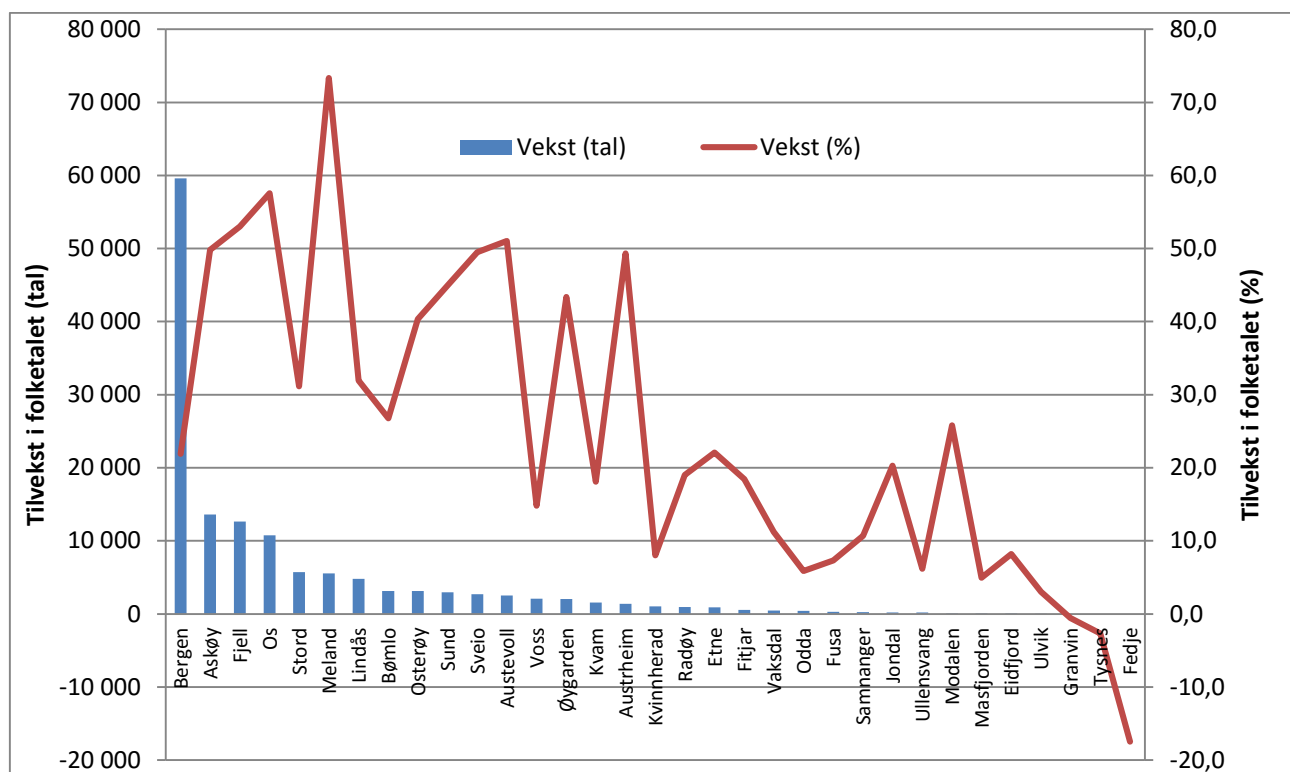
Av auken på om lag 140 000 er det berekna at om lag 107 000 kjem i Bergen og i fem kommunar³ nær Bergen, jf. figur 2.3. Dette gjev eit kraftig press på areal og samferdsel i desse områda.

Figur 1.3 Forventa utvikling i folketalet (MMMM) i kommunar i Hordaland fram mot 2040

¹ Etter Oslo, Akershus og Rogaland.

² Odda, Ulvik, Tysnes, Granvin og Fedje.

³ Askøy, Fjell, Os, Meland og Lindås.

Kjelde: SSB.

Det er grunn til å gjere merksam på at mykje kan slå feil i prognosar med såpass lang tidshorison. Særleg er framtidig innvandring vanskeleg å berekne. Prognosane kan òg mellom anna verte rokka av bru-utløyising og nye samferdselsprosjekt. Det er til dømes grunn til å tru at ein ny E39 og kortare reisetid frå sør og nord til Bergen får innverknad på folkeveksten i dei kommunane som får tilknytning. Det same gjeld ny E16 og kortare reisetid med tog austover mot Voss.

1.3 Kommuneøkonomi

Mange innlandskommunar i Hordaland har store inntekter frå kraftproduksjon og kan vise til frie inntekter (pluss eigedomsskatt) per innbyggjar som i nokre fall er meir enn det doble av fylkesgjennomsnittet. Nokre kommunar nær kysten har inntekter frå oljeinstallasjonar og vindkraft. I alle høve er frie inntekter per innbyggjar betydeleg høgare i Hordaland enn for landet samla. I tillegg kjem eigedomsskatt.

Hordalandskommunane (utan Bergen) har dei siste åra passert landet elles i gjeldsnivå. Mykje av forklaringa for vekstkommunane sin del er at dei må ta opp lån for å finansiere anleggsmiddel som skal nyttast til å skaffe ei aukande befolkning dei tenestene dei har krav på.

Figur 1.4 Gjeld i kommunane – per innbyggjar og i prosent av brutto driftsinntekter

Kommune	2012		2013	
	Gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	Gjeld i kroner per innbyggjar	Gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	Gjeld i kroner per innbyggjar
Bergen	67,99 %	40 884	73,92 %	46 086
Etne	78,26 %	54 232	75,84 %	56 003
Sveio	64,93 %	44 704	70,75 %	51 837
Bømlo	74,80 %	47 132	77,10 %	51 560
Stord	113,41 %	66 558	112,66 %	67 743
Fitjar	67,77 %	49 427	73,55 %	59 125
Tysnes	71,87 %	57 924	69,81 %	56 973
Kvinnherad	106,29 %	82 623	105,84 %	84 309
Jondal	64,42 %	69 931	58,76 %	64 589
Odda	76,73 %	72 076	72,79 %	75 239
Ullensvang	54,61 %	51 996	50,63 %	51 377
Eidfjord	20,18 %	35 553	23,62 %	44 973
Ulvik	43,38 %	47 383	43,75 %	49 987
Granvin	66,58 %	63 543	62,98 %	63 114
Voss	92,76 %	67 239	88,71 %	66 994
Kvam	104,45 %	82 159	122,85 %	100 083
Fusa	66,90 %	48 856	74,20 %	56 886
Samnanger	71,21 %	55 808	77,79 %	62 437
Os	102,71 %	59 602	109,24 %	66 106
Austevoll	79,58 %	56 671	76,21 %	54 155
Sund	75,99 %	47 879	78,46 %	49 115
Fjell	102,33 %	55 617	102,05 %	56 830
Askøy	133,01 %	81 090	135,36 %	86 124
Vaksdal	53,88 %	47 656	55,94 %	53 603
Modalen	34,09 %	76 010	32,16 %	75 358
Osterøy	61,18 %	40 279	60,28 %	41 236
Meland	90,03 %	54 064	87,60 %	54 428
Øygarden	64,21 %	63 006	61,17 %	62 153
Radøy	66,49 %	45 783	69,99 %	50 055
Lindås	84,67 %	63 426	91,66 %	72 962
Austrheim	96,47 %	76 862	96,90 %	80 335
Fedje	36,81 %	44 190	46,27 %	56 064
Masfjorden	41,56 %	43 164	39,39 %	42 880
Fylket totalt	78,68 %	50 772	82,48 %	55 313
Fylket utanom Bergen	89,41 %	62 282	91,05 %	66 068
Landet utanom Oslo	84,63 %	57 034	86,79 %	60 995

Kjelde: KOSTRA.

1.4 Klima

Med rådande vind frå vest eller sørvest vert det ført inn mykje mild og fuktig luft over fylket. Høge fjell skjermar dei indre områda mot påverknad frå havet, medan fjordar med temperert vatn hindrar vinterkulda, sjølv langt borte frå kysten.

Vindforholda er prega av terrenget, særleg i låglandet, medan vestavinden dominerer i høgfjellet året rundt. Om vinteren bles det ofte utfallsvind gjennom dalar og fjordar. Liten kuling eller meir ved kysten er det kring ti prosent av tida.

Hordaland er eit av fylka i landet som får mest nedbør, og årsnedbøren ligg kring 1 500 mm ved kysten og over 3 000 mm i ei maksimalsone kring 50 km frå kysten. Vidare austover minkar nedbøren. Hausten er typisk den våtaste tida av året, medan mai er den tørraste.

Samanliknar vi 30-års periodane 1961–1990 og 1979–2008, har årsmiddeltemperaturen stige med 0,5 til 0,6 gradar i Noreg. Temperaturauken er størst om vinteren og minst om sommaren og hausten. Endringa i årsnedbøren i Noreg for desse periodane er ein auke på fem prosent. Desse små endringane globalt og lokalt fører til at isbrear smeltar, havnivået stig og nedbørsmønster og vindsystem endrar seg. Det vert fleire dagar med mykje nedbør og flaum, og samstundes aukar faren for skred.

For Vestlandet viser framskrivingar mot år 2100 at temperaturen kan auke med 1,9 til 4,2 gradar, og nedbøren kan auke med så mykje som 40 prosent.

Hordaland er blant dei fylka i Noreg som slepper ut mest klimagassar fordi vi har mykje olje- og metallindustri. I det siste har klimagassutsleppa gått ned på grunn av mindre aktivitet i industrien, medan utsleppa frå transport har vore stabile.⁴

⁴ Miljøstatus.no – Hordaland: <http://fylker.miljostatus.no/hordaland/>